

Wpływ „zmiany stanu produktów” na analizę finansową firmy

Analiza finansowa jest jedną z podstawowych technik oceny działalności przedsiębiorstw, szeroko wykorzystywaną zarówno dla potrzeb wewnętrznych (w procesie zarządzania), jak i przez otoczenie jednostki (przez kredytodawców, inwestorów, kontrahentów itd.). Ale czy sporządzając taką analizę, powinniśmy bezkrytycznie wykorzystywać dane finansowe, jakie jednostka prezentuje w swoim sprawozdaniu finansowym?

Odpowiedź wydaje się dość oczywista i – jak w większości przypadków, z którymi spotykamy się w życiu – wskazane jest zachowanie „czujności”, aby przeprowadzona analiza finansowa umożliwiła dokonanie prawidłowej oceny działalności przedsiębiorstwa, co z kolei powinno przełożyć się na podjęcie właściwych decyzji.

Ocena sprawozdania finansowego

W pierwszej kolejności warto upewnić się, czy sprawozdanie finansowe, z którego będziemy czerpać dane finansowe, zostało prawidłowo sporządzone. Aby jednak to zrobić, potrzebna jest duża wiedza oraz doświadczenie w dziedzinie rachunkowości. Niemniej każdy z nas może wyrobić sobie pogląd na ten temat, zapoznając się z treścią opinii biegłego rewidenta o przedmiotowym sprawozdaniu finansowym. Jeżeli przekonamy się, iż w treści opinii niezależnego biegłego rewidenta nie ma żadnych niepokojących informacji czy zastrzeżeń bądź też biegły rewident nie wydał opinii negatywnej ani nie odstąpił od jej wyrażenia, to można przyjąć, iż te dane finansowe są prawidłowe.

Sposób prezentacji danych

Kolejną kwestią, na jaką powinniśmy zwrócić uwagę, jest sposób, w jaki jednostka prezentuje swoje dane finansowe. Zarówno przepisy ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości

(Dz. U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm.), jak i Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej dają różne możliwości wyboru metod wyceny oraz prezentacji transakcji gospodarczych – tak aby w każdym przypadku sprawozdanie finansowe najlepiej odzwierciedlało rzeczywistą sytuację jednostki i było dostosowane do specyfiki jej działalności. Jedną z podstawowych możliwości wyboru jest rodzaj rachunku zysków i strat, jaki jednostka zdecydowała się sporządzać. Chodzi tu o wybór pomiędzy rachunkiem zysków i strat w wersji kalkulacyjnej lub wersji porównawczej (art. 47 ust. 4 ustawy o rachunkowości).

W pierwszym przypadku koszty są prezentowane według układu funkcjonalnego: koszty sprzedanych produktów, koszty ogólnego zarządu, sprzedaży itd. Podział taki w pełni przyporządkowuje wykazane w kalkulacyjnym rachunku zysków i strat koszty do osiągniętych w danym okresie przychodów ze sprzedaży.

Rachunek zysków i strat w wariantcie porównawczym prezentuje koszty w podziale wg ich rodzaju, wyszczególniając między innymi koszty zużycia materiałów, koszty wynagrodzeń, amortyzacji, usług obcych itd. W tym rozwiązaniu jako koszt działalności operacyjnej prezentowane są wszystkie koszty związane z wytworzeniem produktów, jakie zostały poniesione w okresie – niezależnie jednak od tego, czy wytworzone produkty zostały sprzedane w danym okresie

foto: D. Szymański

DARIUSZ SZYMAŃSKI

biegły rewident, Senior Manager w RSM Poland KZWS Audyt SA. Realizuje projekty z zakresu audytu w jednostkach o zróżnicowanym profilu działalności (usługowej, deweloperskiej, handlowej oraz produkcyjnej)

sprawozdawczym, czy też nie. Często okazuje się, że poniesione koszty „pozostały” nadal w firmie, co odzwierciedla ich prezentację w bilansie jako „produkcja w toku” bądź już jako „wyroby gotowe”. Jak wynika z powyższego opisu, bez wyeliminowania wartości poniesionych kosztów o te pozycje, które nie są związane ze sprzedażą danego okresu, mielibyśmy do czynienia z brakiem zachowania jednej z podstawowych zasad rachunkowości, jaką jest zasada współmierności przychodów i kosztów.

W tym właśnie celu w wariantcie porównawczym rachunku zysków i strat występuje pozycja „zmiana stanu produktów”, która koryguje koszt wytworzenia produktów, a w efekcie powoduje ustalenie wyniku finansowego zgodnie z zasadą współmierności.

Jeżeli stan końcowy wyrobów gotowych (oraz produkcji w toku) jest większy niż początkowy (wówczas zmiana stanu produktów jest ze znakiem „+”), to oznacza, że w danym roku ponieśliśmy koszty na wytworzenie produkcji (koszty te są prezentowane w kosztach rodzajowych rachunku zysków i strat), której w tym okresie nie sprzedaliśmy w całości. Jest to równoważne skorygowaniu o tę wartość kosztów rodzajowych ze znakiem odwrotnym (ujemnym).

W przypadku, gdy wartość wyrobów gotowych oraz produkcji w toku na początek roku obrachunkowego jest większa niż na koniec (wówczas zmiana stanu produktów jest ze znakiem „-”), oznacza to, że w danym czasie sprzedaliśmy produkcję, która powstała w danym okresie oraz w okresach wcześniejszych. Dlatego też odpowiednio zwiększono koszty bieżącego okresu¹.

W praktyce „zmiana stanu produktów” jest różnicą między stanem końcowym a początkowym pozycji „produkty gotowe” oraz „półprodukty i produkcja w toku”. Trzeba zaznaczyć, że przy niektórych szczególnych rozwiązaniach w sposobie prowadzenia ewidencji księgowej na wartość „zmiany stanu produktów” wpływa między innymi zmiana wartości „rozliczeń międzyokresowych kosztów” – ale na potrzeby na-

szych rozważań pominiemy ten aspekt, ponieważ nie zmienia to ogólnego podejścia do analizowanego zagadnienia.

Przykład 1

Jednostka sporządza rachunek zysków i strat w wersji porównawczej (oznacza to, że w pozycji „koszty operacyjne” ujęte zostały wszystkie koszty wyprodukowanych produktów, bez względu na to, czy sprzedano wszystkie wytworzone w tym okresie produkty, czy też nie).

	rok X (w zł)
Przychody ze sprzedaży:	150 000
– przychody ze sprzedaży produktów	130 000
– zmiana stanu produktów	+20 000
Koszty działalności operacyjnej	100 000
Wynik ze sprzedaży	50 000

Z treści powyższego przykładu wynika, że jednostka w roku X poniosła koszty operacyjne na wyprodukowanie wyrobów w wysokości 100 000 zł. Aby uzyskać informację, jaka część kosztów przypada na wyprodukowane produkty, które w roku X zostały sprzedane za kwotę 130 000 zł, koszty operacyjne należy skorygować o wartość zmiany stanu produktów. Tak więc koszty wyrobów sprzedanych w roku X wynoszą w rzeczywistości 80 000 zł (tj. 100 000 zł – 20 000 zł). Należy podkreślić, że gdybyśmy wzięli pod uwagę „czyste” (tj. bez korekty o zmianę stanu produktów) przychody i koszty produktów sprzedanych, wynik ze sprzedaży pozostałby na niezmiennym poziomie, tj. 130 000 zł – 80 000 zł = 50 000 zł.

W analogiczny sposób przeanalizujemy sytuację, gdy występuje ujemna wartość zmiany stanu produktów.

Przykład 2

	rok X-1 (w zł)
Przychody ze sprzedaży:	130 000
– przychody ze sprzedaży produktów	140 000
– zmiana stanu produktów	-10 000
Koszty działalności operacyjnej	110 000
Wynik ze sprzedaży	20 000

¹ Por. Pabianiak P., *Analiza Finansowa*, <http://www.analizafinansowa.org/analiza-finansowa/analiza-pojecia-podstawowe/50-zmiana-stanu-1.html>.

W jednostkach sporządzających rachunek zysków i strat w wariancie porównawczym (inaczej zwanym też rodzajowym rachunkiem zysków i strat) podczas przeprowadzania analizy finansowej pozycja zmiany stanu produktów nie powinna być traktowana jako korekta przychodów.

W roku X-1 koszty operacyjne jednostki na wytworzenie produktów wyniosły 110 000 zł. Ujemna wartość pozycji „zmiana stanu produktów” wskazuje jednak, że poza dobrami wyprodukowanymi w tym okresie sprzedano także produkty wyprodukowane w okresach poprzednich. Oznacza to, że suma kosztów produkcji dotyczących wyrobów sprzedanych w roku X-1 (wyprodukowanych zarówno w tym roku, jak i w latach poprzednich) wynosi w rzeczywistości 110 000 zł + 10 000 zł = 120 000 zł. Podobnie jak w przykładzie 1, przy uwzględnieniu przychodów oraz kosztów sprzedanych wyrobów w danym roku wynik pozostałby bez zmian, ale dane finansowe prezentowałyby się nieco odmiennie, tj. 140 000 zł – 120 000 zł = 20 000 zł².

Wpływ zmiany stanu produktów na analizę finansową

Skoro już wiemy, co to jest zmiana stanu produktów, poznając jej ekonomiczne znaczenie, rozważmy, jaki może to mieć wpływ na analizę finansową. Patrząc na powyższe przykłady, można zauważyć, że nawet przy podstawowym porównywaniu przychodów i kosztów, a także

podczas analizowania wskaźników rentowności bądź rotacji pozycja „zmiana stanu produktów” może wywierać istotny wpływ na ich poziom.

Kluczową kwestią jest, że w jednostkach sporządzających rachunek zysków i strat w wariancie porównawczym (inaczej zwanym też rodzajowym rachunkiem zysków i strat) podczas przeprowadzania analizy finansowej pozycja zmiany stanu produktów nie powinna być traktowana jako korekta przychodów³. Jak zostało to nadmienione na początku artykułu, pozycja ta jest korektą kosztów i tam też na potrzeby analizy finansowej powinna być uwzględniona.

Wykorzystując dane z powyższych przykładów, rozważmy wpływ „zmiany stanu produktów” na analizę finansową (przykład 3).

Zestawiając w sposób bezpośredni dane finansowe pochodzące z prawidłowo sporządzonych rachunków zysków i strat, widzimy, że przychody ze sprzedaży wzrosły o 15,3%, a koszty działalności operacyjnej spadły o 9,1%. Ale po analizie poszczególnych pozycji uproszczonego

² Ibidem.

³ Wpływ zmiany stanu produktów na przychody i koszty uzyskania przychodów, Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno-Finansowych nr 28 z dnia 1.10.2013.

Przykład 3

	rok X-1 (w zł)	rok X (w zł)	Zmiana
Przychody ze sprzedaży:	130 000	150 000	+15,3%
– przychody ze sprzedaży produktów	140 000	130 000	
– zmiana stanu produktów	–10 000	+20 000	
Koszty działalności operacyjnej	110 000	100 000	–9,1%
Wynik ze sprzedaży	20 000	50 000	

Przykład 4

	rok X-1 (w zł)	rok X (w zł)	Zmiana
Przychody ze sprzedaży:	140 000	130 000	+7,1%
– przychody ze sprzedaży produktów	140 000	130 000	
Koszty działalności operacyjnej	120 000	80 000	–33,3%
– Koszty działalności operacyjnej (przed korektą)	110 000	100 000	
– zmiana stanu produktów	+10 000	–20 000	
Wynik ze sprzedaży	20 000	50 000	

rachunku zysków i strat okazuje się, że pozycja „zmiana stanu produktów” skorygowała wartość przychodów zarówno w roku X, jak i w roku X-1.

Znając sens ekonomiczny „zmiany stanu produktów”, wiemy, że w rzeczywistości stanowi ona korektę kosztów (a nie przychodów), dlatego też przeanalizujemy powyższy przykład po wprowadzeniu odpowiednich korekt o charakterze prezentacyjnym, wprowadzonych na potrzeby analizy finansowej (przykład 4).

A zatem przychody ze sprzedaży w rzeczywistości wzrosły o 7,1% (a nie, jak można było wywnioskować z analizy rachunku zysków i strat przed przekształceniem, o 15,3%). Przy porównaniu poziomu kosztów działalności (przed korektą) można odnieść wrażenie, iż nastąpił spadek kosztów o 9,1%, podczas gdy realny spadek kosztów związanych z sprzedażą tego okresu wyniósł aż 33,3%. W roku X poniesiono łączne koszty działalności operacyjnej w wysokości 100 000 zł, ale tylko część z tych kosztów (w wysokości 80 000 zł) dotyczyła wytworzonej produkcji, która została sprzedana w tym okresie – stąd też korekta w wysokości 20 000 zł. W roku X-1 poniesiono koszty działalności operacyjnej w wysokości 110 000 zł, ale sprzedanej produkcji dotyczyły także koszty operacyjne poniesione w latach ubiegłych (na kwotę 10 000 zł).

Należy podkreślić, iż zaprezentowany powyżej poziom przychodów oraz kosztów działalności operacyjnej odpowiadałby poziomowi przychodów i kosztów w przypadku sporządzenia rachunku zysków i strat z wersji kalkulacyjnej. Wyciągając wnioski z powyższego przykładu, należy stwierdzić, że dopiero po odpowiednim

przekształceniu danych dotyczących przychodów i kosztów można przystąpić do analizowania ich zmian, a co się z tym wiąże – do ustalania wskaźników szeroko wykorzystywanych w analizie finansowej.

Wracając do naszego przykładu, widzimy, że przed przekształceniem danych z rachunku zysków i strat zyskowość sprzedaży w roku X wynosiłaby 33,3%, a po przekształceniu wynosi 38,5%,

$$\text{tj. } 50\,000 : 130\,000 = 38,5\%, \text{ a po przekształceniu } 50\,000 : 130\,000 = 38,5\%$$

Przeanalizujemy w analogiczny sposób zyskowość sprzedaży w roku X-1. Wówczas odpowiednie wartości kształtowałyby się następująco:

$$\text{tj. } 20\,000 : 130\,000 = 15,4\%, \text{ a po przekształceniu } 20\,000 : 140\,000 = 14,3\%$$

Z matematycznego punktu widzenia, im wyższy poziom pozycji „zmiana stanu produktów” w stosunku do wielkości przychodów oraz kosztów działalności operacyjnej, tym potencjalne zniekształcenie wskaźników stanowiących element analizy finansowej będzie większe. Ale z drugiej strony, znając istotę pojęcia „zmiany stanu produktów”, w dość prosty sposób można doprowadzić dane finansowe do właściwej formy, z której powinno się czerpać informacje przy sporządzaniu analizy finansowej, aby jej wyniki nie zostały zniekształcone. ■